

„Consfătuirea „Documentele arhivelor maramureșene în sprijinul identificării și valorificării resurselor de zăcăminte mineralogice”

Din inițiativa Filialei Arhivelor Statului din județul Maramureș la 23 octombrie 1982 a avut loc, în sediul acesteia din Baia Mare, consfătuirea „Documentele arhivelor maramureșene în sprijinul identificării și valorificării resurselor de zăcăminte mineralogice”, manifestare ce a reunit activiști de partid, ingineri și tehnicieni de la Intreprinderea de prospecțiuni și explorații geologice Maramureș, de la Institutul de cercetări și proiectări pentru minereuri și metalurgie neferoasă Baia Mare, reprezentanți ai unor exploatați miniere — Baia Mare, Baia Sprie-Șuior — cadre didactice de la Institutul de învățământ superior Baia Mare, arhiviști și muzeografi.

În cuvîntul său de deschidere Vasile Căpîlnean, directorul instituției organizatoare, a arătat că investigarea documentelor de arhivă ar putea duce la scurtarea drumului de la cercetarea pe teren pînă la punerea în valoare a zăcămintelor de minereuri, atît a celor cunoscute cît și a celor abia identificate. În această problemă, filiala Maramureș deține un bogat și variat fond documentar referitor nu numai la bazinul minier băimărean ci și la întreaga zonă de nord-vest a țării, respectiv județele Arad, Bihor, Satu Mare, Sălaj, Bistrița-Năsăud și Maramureș. El constă din hărți de ansamblu, hărți pe exploatați miniere, hărți și schițe de amănunt pentru perimetre miniere cu măsurători exacte, care folosite ar putea — și practica de pînă acum a dovedit-o deja — contribui prin reducerea timpului necesar documentării la punerea în valoare a unor importante zăcăminte utile. Informațiile obținute din hărți și schițe pot fi completate cu datele cuprinse în rapoartele de producție rapoartele de analize, prelucrare — topire care indică pe exploatați, galerii și pînă la nivel de filoane, conținutul în mine-

rale utile pe chintalul de minereu extras. Coroborarea informațiilor din hărți și schițe cu cele obținute din amintitele rapoarte facilitează posibilitatea reluării lucrărilor în perimetrele cu un conținut corespunzător de minereu care, exploatare prin folosirea tehnicii avansate de azi, ar fi rentabile.

Toată această documentație care se întinde pe aproape cinci secole este în întregime ordonată, inventariată și, în cea mai mare parte fișată, constituindu-se într-o adevărată „bancă de date”, cuprinsă în fișierul tematic al filialei a cărei folosire este la îndemîna specialiștilor.

Vasile Bologa, inginer geolog la Intreprinderea de prospecțiuni și explorații geologice Maramureș, a remarcat marea bogăție și varietate mineralogică a județului Maramureș și a celor limitrofe, constînd din sare, ape minerale, cărbune, petrol și indeosebi din minereuri de metale neferoase și nobile, cunoscute și exploatare încă din vremea dacilor. Pentru o mare parte din zăcăminte există într-adevăr o bogată documentație la Filiala Arhivelor Statului din Baia Mare, documentație pe care specialiștii o cunosc, au folosit-o cu foarte bune rezultate și pînă-n prezent, dar care, în condițiile actuale, se impune să fie studiată sistematic pentru a putea separa informațiile cu date certe, utilizabile în munca practică productivă, de cele de importanță istorică sau de cele care se referă la perimetre epuizate ori piste false. Pe baza documentelor arhivistice au fost redate lucrările de exploatare a unor zăcăminte neferoase din județul Satu-Mare, s-au întocmit documentațiile necesare pentru trecerea la exploatarea unor rezerve de lignit din județele Maramureș și Satu Mare, s-au reluat forările petrolifere din Săliște-Săcel-Maramureș și sînt în curs de studiere documentele de arhi-

vă pentru punerea în valoare a altor zăcăminte. În incheiere, a scos în evidență strînsa colaborare cu arhivistii filialei, sollicitudinea și promptitudinea acestora în deservirea însemnatului număr de geologi prezenți în sala de studiu a filialei. Totodată a subliniat necesitatea întocmirii unor instrumente de orientare, suplimentare, în completarea celor existente, care să ușureze regăsirea informațiilor documentare pe fostele exploatări.

Coloman Oszoczkî, arhivist principal în cadrul Filialei Arhivelor Statului județului Maramureș a prezentat principalele fonduri arhivistice care conțin un mare număr de documente referitoare la minerit: Primăria orașului Baia Mare (pentru anii 1349—1945), Inspectoratul geologic-minier (pentru perioada cuprinsă între 1759—1970), Direcția minelor Baia Mare (cu anii extremi 1669—1965), subcăpitanele miniere Baia Sprie, Căvnic, Borșa, Băița-Oradea (cu documente din a doua jumătate a sec. al XVIII—lea și pînă în 1860). Principalele categorii de acte din componența acestor fonduri (registre de producție, acte de concesiuni miniere, situații și rapoarte statistice, rapoarte despre rezultatele obținute în prospecțiunile și explorările efectuate, hărți și schițe cu repere și măsurători exacte ale perimetrelor aflate în cercetare sau exploatare) oferă cercetătorului și specialistului posibilitatea cunoașterii detaliate a zonei în care s-au identificat zăcămintele, natura acestora, conținutul în minerale utile, inclusiv procentajul acestora. În același timp, măsurătorile existente pentru zonele aflate în exploatare, cu indicarea precisă a celor de amplasare a vechilor lucrări, precum și planurile de deschidere ne-puse în lucru ușurează mult întocmirea noilor documentații, scutind specialistul de un mare volum de muncă și contribuind astfel la scurtarea timpului de punere în valoare a zăcămintului respectiv. Aceste informații privesc zăcămintele de metale nferoase și auro-argintifere din județele Satu Mare și Maramureș, cărbune și bitumen în județele Satu Mare, Maramureș, Bihor, Sălaj și Arad, de petrol în Maramureș etc.

David Tiberiu, inginer geolog la Exploatarea minieră Șuior, Baia Sprie, a subliniat utilitatea folosirii vechilor documentații păstrate în arhivele maramureșene, exemplificînd cu trecerea în exploatare deja a unor zăcăminte de cărbune, a unor mine „părăsite” și reluarea, cu o tehnică avansată, a fo-

rărilor petrolifere în Săliște-Săcel-Maramureș. Față de posibilitățile existente, ținînd seama de bogăția informațiilor păstrate în arhive, s-a făcut însă prea puțin pentru punerea în valoare a acestora. De aceea, se impune extinderea ariei de cercetare, incluzînd și alte rezerve ale bogatului sol din această parte a țării, spre exemplu sarea din zonele Ocna-Șugatag-Coștiui, precum și bogatele resurse de ape minerale din județele Maramureș și Satu Mare pentru care, deși la un moment dat s-a întocmit întreaga documentație, lucrările de exploatare nu au început. În acest sens a propus reluarea și actualizarea acestor documentații pentru folosirea și a acestui potențial al județelor respective. Cunoșcînd bine forurile miniere, în urma unei îndelungate activități în acest domeniu, și cercetările întreprinse la fața locului pe baza documentației arhivistice, David Tiberiu a reliefat marea importanță pe care o are reluarea, cu mijloacele oferite de tehnica contemporană, a unor lucrări de transversi, unele planificate, altele începute dar neterminate în deceniul al IV-lea al secolului nostru. De o actualitate la fel de mare ar fi reluările unor lucrări proiectate pentru amenajări hidrotehnice, în vederea folosirii potențialului energetic al cursurilor rîurilor din județ, prin construirea de hidrocentrale, de o capacitate mai mare sau mai mică. Predecesorii ne-au lăsat și în acest domeniu unele proiecte care merită și trebuie să fie reluate și actualizate la nivelul noii tehnici.

În cuvîntul său, inginerul *Gabriel Popescu*, conferențiar la Institutul de învățămînt superior Baia Mare, a arătat că necesitatea de materii prime pentru stingerea „înfometării” evidente pe plan mondial reduce în actualitate latura utilității practice a arhivelor. Primii pași au fost deja făcuți și, spre satisfacția tuturor, cu rezultate foarte bune. Acest început poate și trebuie să fie continuat mai temeinic, îndeosebi în direcția stabilirii și luării în evidență a perimetrelor în care s-au efectuat explorări și s-au identificat materialele utile, apoi prin întocmirea unei alte evidențe pentru minele și galeriile închise ca fiind nerentabile la un moment dat, dar devenite astăzi rentabile prin introducerea unei tehnologii avansate. De o mare actualitate sînt și documentele economice care, studiate cu atenție, ar putea fi utilizate în stabilirea tuturor factorilor care au conlucrat la reali-

zarea sau nerealizarea rentabilității pe fiecare exploatare în parte și pe ansamblul fostei Direcții a minelor din Baia Mare. Datele astfel obținute ar putea fi comparate cu cele de azi, dându-se astfel posibilitatea luării unor măsuri mai eficiente și pentru acest aspect al mineritului.

Investigațiile ar putea fi apoi extinse și în domeniul tehnicii de explorare, exploatare și prelucrare, având astfel posibilitatea, prin studii comparative, de a readapta la nivelul tehnicii actuale vechi tehnologii de mare randament. De altfel, din investigațiile făcute rezultă că în fondurile de arhivă există în acest sens o bogată documentație, îndeosebi pentru perioada interbelică.

Incheindu-și alocuțiunea cu aprecierea că județul Maramureș dispune atât de o bază documentară cât și de persoane competente capabile să valorifice datele oferite de aceasta și să realizeze o istorie a mineritului maramureșan — resimțită ca necesară în literatura de specialitate — inginerul Gabriel Popescu a propus și câteva soluții concrete :

- formarea unor colective mixte de specialiști din diferite domenii ale mineritului, arhiviști și muzeografi care, pe baza unei metodici de cercetare stabilite de comun acord, să întreprindă cercetările ce se impun pentru valorificarea deplină a informațiilor documentare ;
- întocmirea unor planuri de activitate și încheierea cu beneficiarul, Centrala minelor și metalelor neferoase sau exploatarea din cadrul acesteia, a unor contracte ferme ;
- atragerea în aceste activități și includerea în colectivele de lucru și a unor studenți de la facultatea de învățămînt tehnic, contribuindu-se astfel nu numai la scurtarea timpului de lucru dar și la deprinderea viitorilor specialiști cu munca de cercetare, de căutare și valorificare a informațiilor din arhive.

Mulțumind Filialei județene Maramureș a Arhivelor Statului pentru inițiativa organizării acestei consfătuiri, vorbitorul a subliniat încă o dată necesitatea găsirii celor mai eficiente mijloace pentru atingerea scopului propus, rămînînd însă ca la aceasta să-și dea concursul și beneficiarii.

În urma investigațiilor sistematice întreprinse periodic, timp de mai mulți ani, în documentele de arhivă de la Filiala Arhivelor Statului și în baza hărților și a schițelor coroborate cu rapoartele de producție, tehnicia-

nul geolog *Zoltan Czizgler* de la Exploatarea minieră „Herja“ Baia Mare a reușit să redescopere un bogat filon mineralogic care a și fost pus în exploatare. În același mod a mai identificat un zăcămint bogat care, prin exploatare, a adus unității un beneficiu de mai multe zeci de milioane de lei. Aceste două exemple ilustrează, pe de o parte, incontestabila valoare a documentelor de arhivă, iar pe de altă parte necesitatea imperioasă a consultării acestora de către geologii exploatarea miniere. Spre exemplu, folosirea hărților și schițelor existente pentru zonele exploatarea miniere Băiuț — Maramureș, Săsar și Dealul Crucii Baia Mare ar reduce simțitor timpul necesar întocmirii lucrărilor de redeschidere a minei „Dealul Crucii“ și de punere în lucru a unor zăcăminte neexploatare de la Băiuț și Săsar pentru care predecesorii au întocmit documentații amănunțite.

Vasile Schrek, arhivist la Filiala Arhivelor Statului Maramureș, a prezentat istoricul cercetării zăcămintului de ghips din hotarul localității Văleni-Maramureș al cărui volum a fost evaluat, la începutul secolului al XX-lea, la cca 600 000 vagoane și a cărui exploatare ar fi rentabilă și azi.

Conferențiarul universitar dr. inginer *Ioan Stoicoviciu* a remarcat importanța deosebită a problemelor ridicate la această consfătuire, atât sub aspect istoric cât și sub aspectul activității practice imediate. Insistînd asupra necesității unei temeinice și competente cercetări a vechilor tehnici și procedee de prelucrare a minereurilor în scopul readaptării la noile cuceriri ale științei a acelor care au dat rezultate foarte bune în trecut, a propus lărgirea colaborării dintre arhiviști și specialiști în scopul valorificării cât mai complexe, în practica productivă, a documentațiilor existente.

Ioan Péterfi, inginer la Institutul de cercetări și proiectări pentru minereuri și metalurgie neferoasă Baia Mare, după ce a subliniat utilitatea consfătuirii, a menționat aspectele ce se desprind pentru activitatea practică a institutului : necesitatea completării evidențelor deținute (a băncii de date) cu documentațiile existente la Arhivele Statului în scopul evitării unor faze ce necesită un mare volum de muncă pentru lucrări executate deja de predecesori și necesitatea elaborării de studii care să fie prezentate la sesiuni de comunicări științifice la care să participe un cerc mai larg de specialiști, inclusiv arhiviști și muze-

ogradi cu preocupări în domeniul mineritului.

Adalbert Balogh, arhivist la Filiala Arhivelor Statului Maramureș, a arătat că, în scopul realizării obiectivelor discutate, este necesar ca pentru identificarea și a altor perimetre și zone, în afara celor cunoscute și aflate în exploatare, specialiștii Intreprinderii de prospecțiuni și explorări geologice Maramureș să pornească de la consultarea celor 14 volume de registre cu evidența concesiunilor miniere acordate din a doua jumătate a sec. al XIX-lea și pînă în 1914. În acestea se indică: locul precis de situare a perimetrului (localitatea, toponimul hotărului, coordonatele), natura lucrărilor întreprinse, minereul identificat și exploatat. De asemenea, este necesar ca geologii exploatărilor miniere în activitate să cunoască cercetările și lucrările anterioare efectuate în zona respectivă, servindu-se în acest scop de documentația păstrată la Arhivele Statului. Pentru studierea unor aspecte privind tehnica de extracție și prelucrare, utilajul și instalațiile folosite, precum și pentru alte aspecte ale mineritului și metalurgiei neferoase, Filiala Arhivelor Statului din Baia Mare dispune și de o bogată literatură de specialitate și periodice pe care le pune la îndemîna cercetărilor. Tema consfătuirii este de mare actualitate și pentru instituția pe care o reprezintă — a spus *Ioan Igna*, directorul Muzeului județean Maramureș — deoarece aceasta se află în faza adunării de materiale pentru realizarea unei secții permanente de tehnică minieră iar tot ce au spus și au demonstrat antevorbitorii vine să lărgască sfera investițiilor întreprinse.

Pentru publicarea studiilor și cercetărilor făcute în domeniul supus dezbaterilor a oferit paginile anuarului „Marmăția” editat de Muzeul județean Maramureș.

Preocupată de adunarea obiectelor necesare pentru deschiderea secției de tehnică minieră, *Maria Sainelic*, muzeograf la Muzeul județean Maramureș, a recurs pe lângă literatura de specialitate și la documentele din fondurile arhivistice păstrate la Arhivele Statului, putînd astfel stabili, cu mai mare certitudine, perioadele de timp în care au fost folosite anumite tipuri de unelte, introduse noi utilaje, noi mijloace și instalații de prospecțiuni, exploatare și prelucrare, randamentul și valoarea acestora ș.a. Folosindu-se de prilejul oferit de consfătuire, a solicitat sprijinul celor prezenți pentru a

feri de distrugere, acolo unde se identifică, vechile unelte, instalații, agregate sau părți ale acestora, deoarece ele sînt foarte valoroase din punct de vedere istoric și constituie baza studierii evoluției tehnicii în acest important domeniu.

În încheiere, *Ioana Burlacu*, șef de serviciu în cadrul Direcției generale a Arhivelor Statului, a arătat că marele număr de participanți prezenți la consfătuire precum și problemele dezbătute de cei care au luat cuvîntul confirmă o dată în plus actualitatea temei puse în discuție, întărind în același timp convingerea că începutul făcut cu foarte bune rezultate în folosirea în sprijinul economiei naționale a documentelor de arhivă va fi continuat în viitorul apropiat într-o măsură mult mai mare. De fapt, această tematică a făcut obiectul unei recente dezbateri internaționale a arhiviștilor din țările socialiste, întruniți la Budapesta, înscriindu-se ca o preocupare de mare importanță pe plan mondial. În cazul documentelor mai puțin accesibile, datorită limbii în care au fost scrise, utilizatorilor de informații economice, la solicitarea acestora, Direcția generală a Arhivelor Statului le va oferi sprijinul necesar, efectuînd traducerea acestor documente. Sprijinind propunerea privitoare la formarea de colective mixte, cuprinzînd specialiști de înaltă calificare care să treacă în cel mai scurt timp la o muncă sistematică, vorbitoarea a arătat că această inițiativă este cu atît mai importantă cu cît ea privește și activitatea de perspectivă, chiar de permanență, realizîndu-se astfel contactul dintre cercetare și activitatea practică, productivă. Într-adevăr este necesar ca în aceste colective să fie incluși și studenții, antrenîndu-i astfel de pe acum în munca de cercetare cu care să fie deprinși și să o continue și după intrarea în angrenajul productiv.

Direcția generală a Arhivelor Statului, și prin filiala sa din Baia Mare, va sprijini pe mai departe dezvoltarea economiei naționale, prin punerea la dispoziția cercetării științifice a tuturor informațiilor referitoare la bogatele și variatele rezerve de minereuri din județul Maramureș și din cele limitrofe. De asemenea, se va preocupa și de completarea bazei documentare cu microfilme aduse din străinătate, referitoare la această zonă, în vederea întocmirii istoriei mineritului din această parte a țării despre care s-a amintit în luările de cuvînt ale antevorbitorilor.

IOAN SABĂU